

Polacy i Ukraińcy 70 lat po tragedii wołyńskiej

13–14 czerwca 2013

Ratusz Staromiejski w Gdańsku, ul. Korzenna 33/35
Centrum św. Jana, Gdańsk, ul. Świętojańska 50



Pomnik symbol w Porycku odsłonięty w 2003 r. przez prezydentów Leonida Kucznię i Aleksandra Kwaśniewskiego (fot. Leon Popek)

Czy „Wołyń” musi być przestrzenią sporu w stosunkach polsko-ukraińskich?

Dyskusja trwa – od nas zależy, jaki nadamy jej ton. Ton rozważliwej i empatycznej czy złych emocji, ideologicznych klisz i okopania się we własnych racjach i swojej prawdzie.

Rocznica tragedii, jaka miała miejsce na Wołyniu w 1943 roku, jest okazją do szerszego przyjrzenia się temu historycznemu wydarzeniu. Nie kierując się uprzedzeniami i bez wartościowania, zapraszamy na polsko-ukraiński dyskurs historyków w oparciu o najnowsze badania i źródła. Tematem ściśle historycznym będą towarzyszyć relacje świadków obu stron konfliktu, zawarte w dokumentalnych filmach. Wspomnienia te nie rekonstruują ścisłe historii, ale jako subiektywny zapis pamięci, bardzo często wpływają na formę prowadzonej debaty publicznej wokół Wołynia. Koncert – artystyczną dedykację pamięci ofiar Wołynia przygotował Polski Chór Kameralny wraz z kompozytorem Krzesimirem Dębskim. Informacyjna wystawa umieszczona w przestrzeni publicznej Gdańska i Gdyni przywoła faktografię tamtych bolesnych wydarzeń.

Projekt powstał dzięki partnerskiej współpracy wielu instytucji naukowych i kulturalnych, z myślą o szczególnej powinności nas, współczesnych.

Organizatorzy:



Sponsor główny

Patronat honorowy Patronat medialny:



Filmy dokumentalne

czwartek 13 czerwca 2013

Ratusz Staromiejski w Gdańsku, ul. Korzenna 33/35

Wołyń i Galicja – historie pamięci

Prezentacja filmów dokumentalnych i rozmowy z reżyserkami

godz. 11.00–13.00

Oczyszczenie i Przebaczenie

reż. Agnieszka Arnold

Po projekcji o filmach z reżyserką Agnieszką Arnold i bohaterem filmu *Oczyszczenie* Krzesimirem Dębskim rozmawiać będzie Joanna Ciepłińska i Mirosław Przyłipiak

godz. 17.00–19.00

Trzy historie Galicji

reż. Olga Onyszko i Sara Farhat

O filmie z reżyserką Olgą Onyszko rozmawiać będzie Joanna Ciepłińska i Mirosław Przyłipiak

Organizator



Oczyszczenie przedstawia rodzinną tragedię muzyka, kompozytora Krzesimira Dębskiego, którego dziadkowie zginęli w lipcu 1943 roku w Kisielinie na Wołyniu, z rąk członków UPA.



Na fotografiach: Aniela Dębska i Krzesimir Dębski oraz Jarosław Pokrupa. Kadry z filmu *Oczyszczenie* w reżyserii A. Arnold

Przebaczenie pokazuje dylematy ukraińskich nacjonalistów. Za ten film Arnold dostała naganę od komisji etyki TVP, która przychyliła się do zdania Towarzystwa Miłośników Wołynia i Polesia, że film jest „tendancyjny” i „antypolski”, bo występują w nim bojownicy UPA, „przedstawiający wyłącznie rację strony ukraińskiej”. Sprawą zajmowała się Helsińska Fundacja Praw Człowieka, rzecz zakończyła się ugodą, w której TVP przeprosiła Agnieszkę Arnold za „błędną i jednostronną” ocenę jej filmu oraz mylne orzeczenie komisji etyki.



Kadry z filmu *Przebaczenie* w reżyserii A. Arnold

Trzy historie Galicji wyreżyserowały Ukrainka Olga Onyszko i Libanka Sara Farhat. Film opowiada o losach trzech osób na tle dramatycznych realiów II wojny światowej w Galicji: Żyda z Borysławia ukrywanego przez polskich i ukraińskich sąsiadów, działaczki ukraińskiego podziemia prześladowanej po wojnie przez władze sowieckie oraz księdza Stanisława Bartmińskiego z podprzemyskiej parafii, który poczynił od lat 60-tych działa na rzecz pojednania polsko-ukraińskiego i zachowania wielokulturowego dziedzictwa Galicji. Historia trzech osób, trzech religii, trzech przenikających się i harmonijnych galicyjskich światów, których kres nadszedł wraz z II wojną światową.



Na fotografiach: Aharon Weiss, Olia Ilkiv, ks. Stanisław Bartmiński. Kadry z filmu *Trzy historie Galicji* w reżyserii O. Onyszko i S. Farhat

Debaty

piątek 14 czerwca 2013

Ratusz Staromiejski w Gdańsku, ul. Korzenna 33/35



Ośrodki samoobrony w województwie wołyńskim w 1943 r. (na mapie z 1939 r.)

godz. 10.00–13.30

Otwarcie debaty – prof. Roman Drozd

Narastanie wrogości – debata ukaże przyczyny tragedii wołyńskiej, nie tylko w kontekście narastania wrogości między Ukraińcami a Polakami jeszcze w okresie przedwojennym, ale także rolę III Rzeszy i ZSRR w zaostrzeniu konfliktu. Panel z udziałem: prof. Włodzimierza Barana, prof. Andrzeja Chojnowskiego, prof. Włodzimierza Mędrzeckiego, prof. Aleksandra Zajcewa poprowadzi dr Magdalena Nowak.

Przeciwko sobie – dyskusja skupi się na przebiegu konfliktu ukraińsko-polskiego, w tym rzezi wołyńskiej, mordów w Galicji Wschodniej i na terenie dzisiejszej Polski oraz pozbawieniu Polaków i Ukraińców ich małych ojczyzn. Dyskusję poprowadzi prof. Rafał Wnuk, a jego rozmówcami będą: prof. Ihor Iljuszyn, prof. Mykoła Kuczerepa, prof. Grzegorz Motyka, dr Leon Popek.

godz. 15.00–17.30

Pamięć i przyszłość – najważniejsza dla naszej współczesności rozmowa ma ukazać sposoby postrzegania konfliktu przez Polaków i Ukraińców, trudności w polsko-ukraińskim zbliżeniu i pojednaniu, a przede wszystkim spróbować wskazać i wytyczyć drogi wyjścia z impasu w dialogu polsko-ukraińskim. Poprowadzi ją prof. Grzegorz Berendt, a wezmą w niej udział: Bogumiła Berdychowska, Mirosław Czech, prof. Jarosław Hrycak, prof. Tomasz Stryjek, prof. Tadeusz Sucharski, Piotr Tyma.

Organizatorzy:



Koncert

piątek 14 czerwca 2013
godz. 20.00

Centrum św. Jana, Gdańsk, ul. Świętojańska 50

Pieśni o Wołyniu koncert

W programie utwory na chór a cappella oraz na chór z towarzyszeniem fortepianu twórców związanych z Wołyniem: Leona Łukaszewskiego, Ireneusza Łukaszewskiego, Włodzimierza Dębskiego i Krzesimira Dębskiego (w tym m.in. fragmenty z oratorium *Kres Kresów*, kompozycje z filmów *Syberjada polska* i *Bitwa warszawska*).

Wystąpi Polski Chór Kameralny, któremu na fortepianie towarzyszyć będzie Krzesimir Dębski, dyryguje Jan Łukaszewski.

choir

Litania Wolyńska

Krzysztof Dębski

p *ad libitum*

p *p* *p*

Soprano Ky-ri-e e-lej-son Chry-ste e-lej-son

Alto Ky-ri-e e-lej-son Chry-ste e-lej-son

Tenor Ky-ri-e e-lej-son Chry-ste e-lej-son

Bass Ky-ri-e e-lej-son Chry-ste e-lej-son

6 [A]

S Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi.

A Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi.

T tekst Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi.

B Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi.

Litania Wolyńska

21 [B]

S Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi

A Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi music2112

T Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi

B Je-ro-zo-li-mo Kre-só-wa módl się za na-mi tekst upr.

26

S Módl się za na-mi Módl się za na-mi

A Módl się za na-mi Módl się za na-mi

T tekst upr.

B

32

S Módl się za na-mi Módl się za na-mi

A Módl się za na-mi Módl się za na-mi

T Módl się za na-mi Módl się za na-mi Módl się za na-mi

B Módl się za na-mi

Organizatorzy:



Wystawa



Jan Winiarski, pierwszy z lewej, przeżył atak UPA na kolonię Głębozczyca w powiecie włodzimierskim, który miał miejsce 29 sierpnia 1943 r. Jego rodzice wraz z jednym z dzieci zostali zamordowani. Pozostałe rodzeństwo uratował Ukraińiec Aleksander Kusznerok, który przekazał dzieci do Polskiego Czerwonego Krzyża w Chełmie. Ich dalsze losy są nieznane (fot. ze zbiorów Ewy Siemaszko)

Wołyń 1943

Plenerowa wystawa przekaze podstawowe informacje o relacjach polsko-ukraińskich na Wołyniu przed 1943 rokiem oraz przedstawi zasięg dokonanego ludobójstwa. Dramatyczne wydarzenia wiosny i lata 1943 roku pokazane zostaną przez pryzmat doświadczeń polskich mieszkańców wybranych miejscowości.

Prezentowana będzie w publicznej przestrzeni Gdańska i Gdyni:

- skwer naprzeciw Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku
10–15 czerwca 2013
- skwer naprzeciw biura LOT w Gdańsku,
10 czerwca – 31 lipca 2013
- skwer naprzeciw przystanków autobusowych Gdynia Wzgórze
św. Maksymiliana SKM w kierunku centrum
10 czerwca – 31 lipca 2013



Dane o skali mordów w poszczególnych powiatach:

Powiaty	Przybliżona liczba ofiar w tys.
lubomelski	1,8
kowelski	3,6
włodzimierski	7,6
horochowski	3,5
dubieński	1,9
krzemieniecki	2,7
zdobunowski	2
rówieński	1,5
kostopolski	4
sarnieński	2,3
łucki	3,9

Legenda:

Kolor Liczba ofiar w tys.

- do 1,5
- od 1,5 do 3,5
- od 3,5 do 4
- powyżej 4

● miasto powiatowe

○ punkt samoobrony

■ miejscowość, gdzie zamordowano powyżej 500 osób

wybrane miejscowości,

▲ gdzie zamordowano między 200 a 500 osób

Skala zbrodni dokonanych przez nacjonalistów ukraińskich na Polakach w województwie wołyńskim w 1943 r.

Organizator



**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

IPN Oddział w Gdańsku
autorka wystawy:
Agnieszka Gumińska